

ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАСАД СТУПЕНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОФІЛЮ

Андрій Дорохін, Лідія Сліпчишин

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Київ, Україна

***Анотація:** Розглянуто питання організаційно-педагогічних засад ступеневої підготовки фахівців будівельного профілю. Проаналізовано потребу у зазначених фахівцях на ринку праці. Запропоновано алгоритм розроблення організаційно-педагогічних засад ступеневої підготовки фахівців будівельного профілю.*

***Ключові слова:** модернізація освіти, ступенева підготовка, організаційно-педагогічні засади, дуальна освіта, фахівець будівельного профілю.*

Вже тривалий час професійна освіта в Україні переживає складні часи, спричинені необхідністю провести інноваційну реформу національної системи освіти. Проблема загострилась разом з пандемією і початком війни в Україні. Формування професійної компетентності відповідного до ступеня освіти рівня є провідною вимогою економіки, щоб наповнити ринок праці висококваліфікованими, конкурентоспроможними фахівцями, здатними впроваджувати в життя новітні технології. Сьогодні можна констатувати, що професійна підготовка кваліфікованих робітників, фахова передвища освіта вже вийшла за рамки однорідної державної системи, оскільки підготовка зазначених фахівців проводиться також і через мережу недержавних закладів вищої і передвищої освіти, навчальних центрів на підприємствах, закладів загальної середньої освіти та інших організації.

Аналіз досліджень у сфері підготовки фахівців будівельного профілю, дозволяє поділити їх на два основні напрямки. Перший напрям пов'язаний з професійним розвитком фахівців із технологічною організацією навчання

(В. Беспалько, А. Вербицький, М. Кларін, Г. Селевко та ін.), а другий напрям стосується проблеми підвищення професійної компетентності фахівця, викладача чи педагога професійного навчання в умовах багаторівневої професійної освіти (В. Адольф, Т. Браже, С. Будак, С. Вершловський, М. Галагузова, О. Добудько, І. Котов, В. Кричевський, В. Маслов, Т. Новикова, Р. Овчарова, Л. Соломко, Н. Харитоновна). Слід зазначити, що перелічені дослідження не в повній мірі розкривають проблеми ступеневої підготовки від кваліфікованого робітника до педагога.

З моменту відновлення Україною незалежності (з 1991 р.) динамічні технологічні і іноваційні, глобалізаційні виклики поєднуються з значними реформами давно уставленого порядку, успадкованого від радянської окупації України. В умовах суспільно-економічних відносин зміни та реформи в тому числі зачіпають й системи освіти і науки. Саме з цих причин сучасна професійна та фахова передвища освіта є у стані глибоких змін та потенційної модернізації. Але ці зміни значно уповільнені в зв'язку з повномасштабною агресією проти України. До основних характеристик реформ віднесено: «реформування системи управління закладами освіти; створенням їх нової архітектури та системи взаємодії; диверсифікацією джерел фінансування; зростанням ролі автономії закладів освіти, запитами на розроблення та впровадження нових форм і методів організації освітнього процесу (зокрема, елементів дуальної, дистанційної освіти); зміною форм взаємодії між стейкхолдерами в рамках державно-приватного партнерства; зростаючими вимогами до змісту та якості освіти; актуалізацією ролі науково-експериментальної, аналітичної дорадчої діяльності представників освітньої спільноти» [1, с. 1-2].

Ретроспектива змін у соціально-економічному середовищі України показує, що будівельна галузь і заклади освіти, які готують фахівців даного напрямку, зазнали непоправних втрат, зокрема у висококваліфікованих робітниках, техніках, інженерах, педагогічних працівниках, частина із них виїхала за кордон, частина втратила працездатність у зв'язку із ускладненнями

від перенесеного «COVID-19», а найбільше фахівців-будівельників мобілізовано до лав ЗСУ, для захисту суверенітету України.

Питання розроблення, коригування та впровадження нових форм і методів організації освітнього процесу до якості і змісту освіти значно відстають від сучасних технологій будівельної галузі та потреби ринку, зокрема ринку праці. Перехід будівельної галузі від планових до ринкових відносин вніс зміни в організаційні структури, форми і методи маркетингу, менеджменту, що у свою чергу вплинуло на: децентралізація управління і демонополізація; формування інфраструктури [2, с. 2.9].

Статистика вакансій в Україні показує стрімке зростання вакантних місць в будівельній галузі і в освітніх закладах, що займаються підготовкою фахівців-будівельників. Будівельні майданчики України забезпечені фахівцями орієнтовно на 50%, але слід відзначити, що тенденція зростання заробітної плати таких фахівців показує позитивну динаміку [3]. Станом на сьогодні закладам професійної (професійно-технічної) та передвищої освіти, необхідно змінювати організаційно-педагогічні засади ступеневої підготовки як кваліфікованих працівників, так і фахівців будівельного напрямку, що актуалізує питання розроблення організаційно-педагогічних засад ступеневої підготовки педагогів професійного навчання будівельного профілю.

Згідно з загальноприйнятим тлумаченням *організаційно-педагогічні засади* – це система основоположних принципів, закономірностей та умов, що визначають зміст, форми, методи та засоби організації освітнього процесу. Їх втілення в практику забезпечує його ефективність, сприяє досягненню поставлених цілей та розвитку особистості здобувача освіти.

Зміст професійної (професійно-технічної) освіти визначається державними освітніми стандартами, частина з яких є технологічно і морально застарілими. Так, наприклад, аналізом наявних освітніх стандартів, для підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю виявлено, що за професією «Маляр (будівельні роботи)» загальнопрофесійна, професійно-

теоретична і професійно-практична підготовка здійснюється закладами П(ПТ)О згідно з стандарту від 09.05.2015 р., а за цей час відбулись зміни в будівництві.

Дослідження існуючих організаційно-педагогічних засад показує, що педагогічна самостійність зведена виключно до можливості розроблення власної (авторської) робочої навчальної програми або її створення відповідно до типової з урахуванням варіативного компонента. Але практика показує, що створення авторських робочих навчальних програм не розглядається і вони не впроваджуються, оскільки це потребує значних зусиль на погодження і переконання посадових осіб. Отже, відступ освітнім закладом від затвердженого змісту освіти, навіть якщо він є морально застарілим, – неможливий.

Враховуючи все вище наведене, можна констатувати, що організаційно-педагогічні засади і ступенева підготовка фахівців будівельної галузі потребують втручання законодавчої влади, зокрема ухвалення нового закону про професійну освіту, значної підтримки науковими установами у вигляді забезпечення інноваційного науково-методичний супроводу [4, с. 2].

Зміни і модернізація як змісту освіти, так і форм, методів, засобів організації освітнього процесу, як системи організаційно-педагогічних засад професійної і передвищої освіти повинні в найкоротші терміни піти шляхом випередження прийняттю відповідного законодавства з врахуванням «Концепції реалізації державної політики в сфері професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2027 року» (2019) та передового досвіду Європейських країн.

Створення змісту освіти у країнах ЄС має значні відмінності від вітчизняного. Органи, що відповідають за освітню діяльність, освітні заклади на регіональному і місцевому рівнях мають значну автономію. Зокрема, принцип створення навчального плану (змісту) складається з двох етапів: «1) Центральні органи (переважно Міністерство освіти та Національний інститут професійної освіти) відповідають за розробку освітніх стандартів. Стандарти навчальні результати для певного типу навчального закладу, а у сфері

профтехосвіти – навчальні результати за професіями; 2) Професійно-технічні навчальні заклади відповідають за створення навчального плану, який мусить відповідати вимогам дотичного освітнього стандарту» [5, с. 47].

Значне збільшення повноважень і відповідальності освітніх закладів у розвитку систем профтехосвіти в країнах ЄС має наступну тенденцію: «зменшується кількість спеціальностей у первинній професійній освіті за рахунок розширення таких спеціальностей; інтенсифікується співпраця між П(ПТ)О та роботодавцями і соціальними партнерами; кількість засновників, та органів управління дещо зростає: окрім державних навчальних закладів, якими керують регіональні відділи освіти, існують також приватні П(ПТ)О, управління якими здійснюють приватні і релігійні організації; збільшується міжнародна співпраця навчальних закладів» [5, с. 48]

Таким чином, доходимо висновків, що:

1. Необхідність розроблення сучасних організаційно-педагогічних засад ступеневої підготовки фахівців будівельного профілю як кваліфікованих робітників, так і педагогів професійного навчання, є надзвичайно актуальною.

2. Системи організаційно-педагогічних засад ступеневої підготовки фахівців будівельного профілю повинні в найкоротші терміни піти шляхом випередження прийняттю відповідного законодавства та вказати йому шляхи реалізації, що не суперечитиме вимогам зазначеної вище Концепції.

3. Питання створення інноваційного змісту освіти має мати значні автономії (за прикладом країн ЄС).

4. Запровадження однієї з найбільш прогресивних систем професійної підготовки фахівців – дуальної форми здобуття освіти – у будівельній галузі є надзвичайно актуальною проблемою сьогодення і майбутніх років відбудови України [6, с. 15].

5. Систему ступеневої підготовки фахівців і педагогів будівельного профілю, яка відповідатиме часу і потребам ринку праці і економіки доцільно розділити на наступні ступені: I ступінь – профорієнтаційна робота у загальноосвітніх закладах для здійснення професійної спрямованості; II ступінь

– отримання первинної професії у закладі П(ПТ)О; III ступінь – навчання у П(ПТ)О за розширеною професією; IV ступінь – навчання в закладах передвищої фахової освіти; V ступінь – навчання в закладах вищої освіти. Таким чином будуть створені передумови для навчання протягом життя.

Література

1. Радкевич В. Наукова платформа професійної освіти: сталий розвиток. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2021. Вип. 3(1) URL : <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/135/170>

2. Овчаренко Д. Стан та перспективи розвитку будівельного ринку України. *Траектория науки. Электронный научный журнал*. 2015. Вип. №1. С. 2.9-2.20. URL: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/2.2%20Ovcharenko.pdf>.

3. Ільченко Л. Дефіцит професійних кадрів на будмайданчиках в Україні - до 50%: опитування девелоперів. *Українська Правда*. 08.11.2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/11/8/706391/>

4. Радкевич В. Наукова платформа забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти. *Професійна педагогіка*. 2021. Вип. 1(22). С. 104-113. URL : <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/135/170>

5. Сергеева Л. Інституції професійно-технічної освіти країн Європейського союзу. *Національна академія педагогічних наук України. Університет менеджменту освіти. Українсько-канадський проєкт «Децентралізація управління професійним навчанням в Україні»*. Київ: «Арт Економі», 2012. С. 47-48.

6. Сліпчишин Л. Дуальна освіта як інструмент підвищення якості викладання фахових дисциплін. *Сучасні тенденції розвитку освіти й науки: проблеми та перспективи: зб. наук. праць*. Київ-Львів-Бережани-Кельце, 2022. Вип. 10. С. 12-18.